

Urvalsprovet för filosofi, historia, kulturforskning och konsthistoria 22.5.2024 kl. 14–17

Förhandmaterial för urvalsprovet

- Marjanen, Jani. 2020. "Svenskar äro vi icke mera. Om ett uttrycks historia". Köpa salt i Cádiz och andra berättelser – Cádizin suolaa ja muita kertomuksia, red. Henrika Tandefelt et al. Helsingfors: Siltala. [Länk till provmaterialet](#).
- Rebentish, Juliane. 2018. "Distinction and difference. Revisiting the question of taste", The Nordic Journal of Aesthetics vol. 26, nr 54 (2018). [Länk till provmaterialet](#).
- Savolainen, Ulla & Nika Potinkara. 2021. "Memory, Heritage, and Tradition in the Museum Exhibition Ingrians - the forgotten Finns", Ethnologia Europaea vol. 51, nr 2, 72–95 (2021). [Länk till provmaterialet](#).
- Wright Georg Henrik von. 1992. "Wittgenstein och det tjugonde århundradet". Essäer om Wittgenstein, red. Lars Hertzberg, 271–294. Stockholm: Thales. [Länk till provmaterialet](#).

Välkommen till urvalsprovet för filosofi, historia, kulturforskning och konsthistoria

Läs noggrant igenom alla anvisningar

Provet består av 2 delar. Du kan fördela tiden på de olika delarna hur du vill. Du kan fritt förflytta dig mellan de olika delarna under provets gång. Spara alltid dina svar innan du lämnar essäuppgiften. Systemet sparar andra svar automatiskt.

Under provet får du öppna endast urvalsprovssystemet. Öppna inte andra program.

Du kan planera dina svar och göra anteckningar på konceptpappret. Dessa anteckningar beaktas inte i bedömningen.

Bedömningen av urvalsprovet

I del 1 kan du få 0–40 poäng och i del 2 kan du få 0–60 poäng. Båda delarna bygger på förhandsmaterialet.

Del 1 är en flervalsuppgift som bedömer hur väl den sökande förstått och tolkat förhandsmaterialet. Centrala kriterier i bedömningen av del 2 är sakinnehållet, förmåga att gestalta helheter, logiskt tänkande, begreppslig klarhet och flytande språkbruk.

Du kan bli antagen endast om du på basis av poängen för del 1 i provet placerar dig bland de 400 bästa sökande. Del 2 i ditt prov kan lämnas utan bedömning om du får mindre poäng för del 1 i provet än den sökande som fått de 400:e bästa poängen för del 1. Dessutom ska du för del 2 få det antal minimipoäng som krävs. Den som bedömer provet bestämmer minimipoängen efter provet. Delpoängen räknas ihop. Det maximala poängantalet för urvalsprovet är 100.

Del 1

I del 1 ska du besvara flervalsfrågor som baserar sig på förhandsmaterialet.

I del 1 kan du få 0–40 poäng.

Uppgift 1

Besvara flervalsfrågorna 1.1–1.16 utifrån det material du läste på förhand. Välj för varje flervalsfråga ett (1) svarsalternativ som utifrån det du läst stämmer överens med påståendet. Om du inte vill besvara en fråga anger du den med "Jag besvarar inte frågan".

För varje rätt svar ges två och ett halvt poäng (+2,5 poäng). För fel svar ges varken plus- eller minuspoäng (0 poäng). Om du anger alternativet "Jag besvarar inte frågan" ges varken plus- eller minuspoäng för frågan (0 poäng). Om du lämnar någon punkt obesvarad ges varken plus- eller minuspoäng för frågan (0 poäng). Du kan få totalt 0–40 poäng.

Besvara frågorna 1.1–1.4 i enlighet med följande artikel: Savolainen, U. & Potinkara, N. (2021). "Memory, Heritage, and Tradition in the Museum Exhibition Ingrians – The Forgotten Finns", *Ethnologia Europaea* 51(2).

Besvara frågorna 1.5–1.8 i enlighet med följande artikel: Marjanen, J. (2020). "Svenskar äro vi icke mera. Om ett uttrycks historia", *Köpa salt i Cádiz och andra berättelser*, red. H. Tandefelt et al.

Besvara frågorna 1.9–1.12 i enlighet med följande artikel: Rebentisch, J. (2018). "Distinction and difference: Revisiting the question of taste", *Nordic Journal of Aesthetics* 26(54).

Besvara frågorna 1.13–1.16 i enlighet med följande artikel: von Wright, G.H. 2022 (1992), "Wittgenstein och det tjugonde århundradet", i verket *Om Wittgenstein. Skrifter 1936–2001*, utg. Lassi Jakola & Thomas Wallgren

Uppgift 1.1

Vilket av följande påståenden är inte korrekt enligt artikeln "Memory, Heritage, and Tradition in the Museum Exhibition Ingrians – The Forgotten Finns"?

- 1) Voterna och ingrerna (på engelska Vots and Izhorians) är Ingermanlands äldsta kända folk.
- 2) Tyskland har aldrig ockuperat ingermanländska områden. **(rätt svar)**
- 3) Även om en person har band till Ingermanland och talar finska, upplever hen inte nödvändigtvis sig som ingermanländare.
- 4) Finska staten möjliggjorde ingermanländsk migration till Finland i samband med upplösningen av Sovjetunionen.
- 5) På 1990-talet, under den ingermanländska återflytten uppfattades ofta rysktalande ingermanländare i Finland som ryssar.

Uppgift 1.2

Hur tolkar artikelskribenterna utställningens namn "de bortglömda finländarna" i artikeln "Memory, Heritage, and Tradition in the Museum Exhibition Ingrians – The Forgotten Finns"?

- 1) Med uttrycket avses att individen borde låta skriva och etablera sin historia.
- 2) Uttrycket låter förstå att finländska berättelser och det finska har blivit bortglömda i europeiska museer.
- 3) Uttrycket låter förstå att ingermanländarnas finskhet samt deras historia och erfarenheter är bortglömda i det finländska nationella historienarrativet. **(rätt svar)**
- 4) Med uttrycket ville museet påminna om att gamla nationella narrativ är mångtydiga.
- 5) Med uttrycket hänvisas till diskussionen om människors rätt att bli bortglömda som är särskilt viktig då man behandlar traumatiska skeden och erfarenheter i historien.

Uppgift 1.3

Vad avser skribenterna då de skriver om en nationalisering av den ingermanländska kulturen i artikeln "Memory, Heritage, and Tradition in the Museum Exhibition Ingrians – The Forgotten Finns"?

- 1) Ingermanländarna uppfattas som en viktig minoritet i Finland.
- 2) Utställningen utvidgar synen på finskhet till regioner utanför de statliga gränserna, i ryska Karelen.
- 3) Den ingermanländska kulturen ses som en del av det så kallade finländska arvet. **(rätt svar)**
- 4) Skribenterna menar att det var viktigt att utställningen sattes upp uttryckligen på Nationalmuseet.
- 5) Utställningen innehöll utdrag från Kalevala även om Kalevala mera speglar Elias Lönnrots och hans samtids syn på nationaleposet än runosångarnas gestaltningar av de gamla sångerna.

Uppgift 1.4

Vad är inte ett resultat av utställningen på Nationalmuseet 2020 utgående från artikeln "Memory, Heritage, and Tradition in the Museum Exhibition Ingrians – The Forgotten Finns"?

- 1) Utställningen gjorde ingermanländska privata erfarenheter och minnen till ett arv som inkluderas i en gemensam, delad och institutionaliserad representation av det finska och finländska.
- 2) Utställningen omformulerade gamla kulturarvsföremål och äldre folklore som arv efter en viss minoritets upplevelser av förtryck.
- 3) Utställningen lyckades uppmärksamma publiken på att förenklade nationella berättelser kan vara farliga och påminna om att nationella narrationer är mångtydiga. **(rätt svar)**
- 4) Genom utställningen kunde Nationalmuseet betona sin roll som en institution som har förbundit sig till den nya museologins principer.
- 5) Utställningsarbetet hjälpte Nationalmuseet att utvecklas som minnesorganisation och göra sig relevant i vår egen tid med de behov som finns i dag.

Uppgift 1.5

Vem var det som enligt Marjanens artikel "Svenskar äro vi icke mera [...]" var den första som i offentligheten uttryckte formuleringen om att vara svensk, ryss eller finne som artikeln handlar om?

- 1) Adolf Ivar Arwidsson
- 2) Yrjö Koskinen (**rätt svar**)
- 3) Johan Vilhelm Snellman
- 4) Henric Gabriel Porthan
- 5) Gustaf Mauritz Armfelt

Uppgift 1.6

Vad är det centrala syftet med Marjanens artikel "Svenskar äro vi icke mera. Om ett uttrycks historia"?

- 1) Reda ut vem som formulerade uttrycket första gången i offentligheten.
- 2) Reda ut vem som tänkte uttryckets budskap först.
- 3) Reda ut vad uttrycket egentligen betyder.
- 4) Reda ut vilka olika betydelser uttrycket getts av aktörer i olika tider och sammanhang. (**rätt svar**)
- 5) Reda ut om uttrycket var politiskt betydelsefullt på 1800- och 1900-talet.

Uppgift 1.7

Marjanen skriver i sin artikel att tidningspressen i Finland var modern under 1800-talets senare hälft. Vad avser han eller vilken betydelse lägger han i det?

- 1) Tidningarna trycktes med moderna antikva-tryckbokstäver (d.v.s. typsnitt eller font) och inte med en gammaldags frakturstil.
- 2) Tidningspressen innehöll inlägg och diskussion om de flesta frågor som var aktuella och diskuterades i offentligheten. (**rätt svar**)
- 3) Tidningarna trycktes med modern teknik, vilket möjliggjorde stora mängder tidningar och effektiv spridning.
- 4) Tidningar som finns i dag i Finland utkom redan på andra hälften av 1800-talet.
- 5) Läskunnigheten var redan hög i Finland på 1800-talet och många läste dagstidningar för att följa med samhällsfrågor.

Uppgift 1.8

J.V. Snellman formulerade uttrycket i en skrift om professorn i historia och vältalighet H. G. Porthan. Vad var Snellmans centrala intresse i skriften enligt Marjanen?

- 1) Snellman diskuterar om Porthan kunde bättre latin, svenska eller finska.
- 2) Snellman diskuterar om Porthan eller A.I. Arwidsson var viktigare för det finska språkets utveckling
- 3) Snellman diskuterar Porthans relation till latinet, svenskan och finskan i Finland. (**rätt svar**)
- 4) Snellman diskuterar latinets betydelse för finskan under Porthans tid.
- 5) Snellman diskuterar uppförandet av ett minnesmärke över Porthan.

Uppgift 1.9

Svara på basis av artikeln "Distinction and difference: Revisiting the question of taste", vad menar Pierre Bourdieu att konstverk i första hand uttrycker om den som äger verken?

- 1) sinne för skönhet
- 2) dyr smak
- 3) förmögenhet
- 4) förmåga att använda en konsults sakkunskap
- 5) personlighet (**rätt svar**)

Uppgift 1.10

Vad bygger konstens kritiska möjligheter på enligt Rebenich?

- 1) Konstens förmåga att skilja olika slag av objekt från varandra.
- 2) Konstens förmåga att demokratisera begreppet smak.
- 3) Konstens förmåga att visa på skillnad mellan konst och konsumtionsvara.
- 4) Konstens förmåga att reflektera samhällets strukturer och konstens relation till dessa (**rätt svar**)
- 5) Konstens förmåga att ifrågasätta den moderna människouppfattningen.

Uppgift 1.11

Martin Seel menar (enligt artikeln "Distinction and difference: Revisiting the question of taste") att den estetiska upplevelsen

- 1) innebär att man experimenterar och kastar sig in i de möjliga världar som skapas i konsten
- 2) visar på skillnaden mellan konsten och livet
- 3) grundar sig på konstens förmåga att framställa livet sanningsenligt
- 4) betyder att uppleva världen och reflektera över upplevelserna (**rätt svar**)
- 5) stärker identiteten hos den som upplever

Uppgift 1.12

I artikeln "Distinction and difference: Revisiting the question of taste" beskrivs den spanska konstnären Santiago Sierras verk som ställdes ut i Berlin 2000. Vad kritiserades verket för?

- 1) Verket gjorde gränsen mellan konsten och verkligheten oklar.
- 2) Konstnären ansågs utnyttja människorna som medverkade i verket. (**rätt svar**)
- 3) Verket förutsatte inte att betraktarna deltog eller tog ställning moraliskt.
- 4) Verket var inte tillräckligt cyniskt i relation till den politiska situation som det gestaltade.
- 5) Konstnären förhöll sig ringaktande gentemot människorna i verket.

Uppgift 1.13

von Wright återger i essän "Wittgenstein och det tjugonde seklet" ett samtal mellan Bertrand Russell och Wittgenstein. Russell frågade: "Tänker Ni på logik eller på Era synder?" Vad menade Wittgenstein enligt von Wright med sitt svar?

- 1) Wittgenstein menade att han i första hand var intresserad av logik, inte av moraliska uppfattningar.

- 2) Wittgenstein menade att han endast är intresserad av moraliska uppfattningar, inte av logik.
- 3) För Wittgenstein gick filosofiskt tänkande och att leva med sig själv hand i hand. **(rätt svar)**
- 4) Frågan kunde inte enligt Wittgenstein besvaras på grund av dess metafysiska natur.
- 5) Wittgenstein såg inget samband mellan religion och logik.

Uppgift 1.14

Vilket av alternativen nedan är inte förenligt med den logiska positivismen? ("Wittgenstein och det tjugonde seklet")

- 1) Naturvetenskapen erbjuder en modell också för filosofiskt tänkande.
- 2) En allians med traditionell vetenskap.
- 3) En betoning på logik som filosofins kärna och centrum.
- 4) Att utforska samt försöka förstå och förklara människans medvetna upplevelser. **(rätt svar)**
- 5) Rationalitetens etos och medvetande om en mission.

Uppgift 1.15

Vad är det von Wright i första hand avser diskutera i uppsatsen "Wittgenstein och det tjugonde århundradet"?

- 1) Hur Wittgenstein har påverkat och förändrat det tjugonde århundrades tänkande.
- 2) Vilka impulser Wittgenstein har fått från andra filosofer.
- 3) Ställa Wittgenstein i relation till 1900-talets förhärskande tidsanda. **(rätt svar)**
- 4) Jämföra Wittgensteins idéer om kultur med andra hermeneutiska tänkare.
- 5) Kritiskt bedöma Wittgensteins dom över den analytiska filosofin.

Uppgift 1.16

Vilka två egenskaper (förutom en generell optimism) är enligt von Wright utmärkande för det slags modernitet som han förknippar med den logiska positivismen?

- 1) Övertygelsen att logiken är filosofins kärna och känslan av att också filosofin uppnått statusen av en säker vetenskap. **(rätt svar)**
- 2) Övertygelsen om att utvecklingen mot frihet och jämlikhet har kommit långt och att industrialiseringen garanterar att utvecklingen inte stannar upp.
- 3) Övertygelsen att demokrati är vägen till frihet och att den allmänna rösträtten därmed måste utökas att också inkludera kvinnor.
- 4) Övertygelsen att traditionella filosofiska problem byggde på missförstånd och att filosofins egentliga uppgift var att upplösa de pseudoproblem som uppstått till följd av sådana missförstånd.
- 5) Övertygelsen att första världskriget markerade en lösning på modernitetens problem och att en ökad betoning på humaniora och postmodernistisk samhällskritik skulle påskynda utvecklingen mot ett jämlikt och fritt samhälle.

Del 2

Del 2 baserar sig på det material som du har läst på förhand.

I del 2 kan du få 0–60 poäng.

Frågan 2.1 bygger på: U. Savolainen & N. Potinkara, "Memory, Heritage, and Tradition in the Museum Exhibition Ingrians – The Forgotten Finns."

Frågan 2.2 bygger på: J. Marjanen, "Svenskar äro vi icke mera. Om ett uttrycks historia".

Frågan 2.3 bygger på: J. Rebentisch, "Distinction and difference: Revisiting the question of taste".

Frågan 2.4 bygger på: G.H von Wright, "Wittgenstein och det tjugonde århundradet".

Del 2: Bedömningskriterier

Centrala kriterier i bedömningen av del 2 är sakinnehållet, förmåga att gestalta helheter, logiskt tänkande, begreppslig klarhet och flytande språkbruk.

Uppgift 2.1

Beskriv utgående från artikeln vad "kalevalaiskhet" (på engelska "Kalevalaicity") betyder allmänt och i samband med Nationalmuseets utställning.

(0–15 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 1000

Uppgift 2.1: Bedömningskriterier

Kalevalaiskhet är idén om en finsk mytisk förflutenhet och kulturella drag som kan knytas till denna. Kalevalaiskheten är en ideologisk konstruktion som präglas av att Kalevala uppfattas som autentisk, arkaisk och otvetydigt finsk, och finskheten ses som homogen och enhetlig. Även om forskningen känner Kalevala som ett litterärt epos och det är känt att Kalevaladiktningen representerar flera folks och grupper muntliga tradition, påverkar den allmänna idén om en enhetlig kalevalaiskhet hur dikter på runometer och den finska kulturen i allmänhet uppfattas. Utställningen utnyttjade den här kalevalaiskheten genom att inkludera dikter på Kalevalas runometer i utställningen för att betona ingermanländarnas finskhet och deras koppling till kultur som upplevs som finsk, även om bara en del av diktmaterialen i Kalevala kommer från Ingermanland. Ingrerna (Izhorians) och de ingermanländska finnarna (Ingrian Finns) skildes inte åt, utan också ingrerna inkorporerades i finskheten.

Uppgift 2.2

Marjanen visar att uttrycket om att vara svensk, rysk eller finsk förekommer i olika varianter. Bland annat förekommer dessa tre olika versioner av uttryckets början: "svenskar äro vi icke", "svenskar äro vi icke mera", "svenskar har vi inte varit".

Förklara betydelseskillnaderna mellan dessa varianter och diskutera varför uttrycket har varierats så här i olika sammanhang.

(0–15 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 1000

Uppgift 2.2: Bedömningskriterier

"Versionen "svenskar äro vi icke mera" syftar på att invånarna i Finland fram till 1809 var svenska undersåtar. Denna version uttryckte att de tidigare svenska undersåtarna, i det nya historiska skedet, skulle anta en finsk nationell identitet. Finskheden framställdes på ett konstruktivistiskt sätt som något som skapades. Versionen förekommer i Koskinens och Snellmans skrifter och har varit vanligare i skrifter på svenska som betonat Finlands svenska förflutna. Versionen "svenskar äro vi icke" säger ingenting om det förflutna utan är en beskrivning av aktörernas samtid. Hänvisningen till det historiska förloppet raderades så här och frasen blev mindre konstruktivistisk. Ändringen gjorde uttrycket mera lämpat för fennomansk politisk mobilisering. Versionen "svenskar har vi inte varit" är kopplad till en ännu mindre konstruktivistisk uppfattning att finska folket existerade som en egen nation redan under svensk tid, och försvarar därmed en starkt finsk nationell agenda."

Uppgift 2.3

Hur karakteriserar artikelförfattaren Juliane Rebentisch logiken bakom särskiljande (*distinction*) och dess relation till estetisk smak?

(0–15 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 1000

Uppgift 2.3: Bedömningskriterier

Rebentisch hänvisar till Pierre Bourdieus uppfattning om smak som ett medel för socialt särskiljande eller distinktion. I dagens nyliberala kultur har sociala normer luckrats upp, men önskan om särskiljande och den sociala logiken bakom detta finns kvar. Konsumtionsvaror, som konstverk likställs med i artikeln, sammanfattar sina ägares smak. Smaken uttrycks genom individuella val och ägarens personliga sätt att kombinera produkter, men paradoxalt nog i enlighet med samhällets värderingar, det vill säga individualiteten är socialt producerad. Även om priset på en produkt har förlorat sin betydelse för det sociala särskiljandet har smaken inte demokratiserats eftersom de förmögna har tillgång till ett bredare utbud och ofta kulturell medvetenhet som utbildning medför. I den estetiska upplevelsen "stör" konstverk det sätt att förhålla sig till objektet som beskrivs ovan och människor tvingas reflektera över sin egen smak och relation till objektet.

Uppgift 2.4

I artikeln om Wittgenstein som du har läst inför urvalsprovet konstaterar G.H. von Wright följande:

"För positivisterna var frågor metafysiska då de inte kunde avgöras med naturvetenskapliga metoder eller genom logisk deduktion från vetenskapligt godtagbara premisser. [De såg] metafysiken som en utväxt och rest av religiösa trosföreställningar i ett premodernt samhälle, en rationaliserad förklädning av i grunden irrationella attityder. Metafysik var en filosofi som hade hjälpt reaktionära krafter i samhället att blockera och fördröja utvecklingen av den emanciperade, rationella och sekulariserade människan."

På vilket sätt var Wittgensteins kamp mot metafysik, enligt von Wright, något helt annat?

(0–15 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 1000

Uppgift 2.4: Bedömningskriterier

Ett bra svar uttrycker en förståelse för kärnpunkterna i positivisternas och Wittgensteins uppfattning och för skillnaden mellan dem, till exempel på följande sätt:

”Positivisterna såg metafysiken som resultat och kvarleva av det förmoderna samhällets religiösa föreställningar, i huvudsak en rationaliserad förklädning för irrationella attityder som hjälpte reaktionära krafter i samhället att förhindra och fördröja den frigjorda, rationella och sekulariserade människans framsteg.

Wittgenstein, å andra sidan, såg metafysiskt tänkande som ett symptom på språkliga modeller och tankesätt som skapats av den vetenskapliga kulturen och som gett upphov till en strävan efter generella teorier som bortser från variationen mellan enskilda fall, liksom en önskan att förklara allt med matematikens och logikens abstrakta språk, samt vidare till försök att reducera avsiktligt beteende till blott kroppsliga rörelser. Rötterna till den metafysik som Wittgenstein kämpar mot finns därför inte i teologin utan i vetenskapen. Han kämpar inte mot att vårt tänkande fördunklas av resterna av en död kultur, utan mot inflytandet från tankemönster i en levande kultur, d.v.s. vetenskapen.”

Ett bra svar kan (men behöver inte) inkludera andra aspekter av Wittgensteins syn på förhållandet mellan språk och metafysik som von Wright beskriver i artikeln.